

Rapport från **Forum CARPE**

# EVIDENSBASERAD PRAKTIK

*inom området stöd till personer  
med funktionsnedsättning*

*Slutrapport 2016  
Stockholms län*

# Bakgrund

Sveriges kommuner och landsting (SKL) har sedan 2010 slutit årliga överenskommelser med staten i syfte att främja en evidensbaserad praktik (EBP) för god kvalitet inom socialtjänsten. Under 2013 utvidgades arbetet till att omfatta verksamhetsområdet stöd till personer med funktionsnedsättning. Tre prioriterade områden trädde fram, efter att SKL genomfört en kartläggning kring utvecklingsbehov inom området stöd till personer med funktionsnedsättning.

De tre prioriterade områdena; förstärkt delaktighet och inflytande för barn och unga med funktionsnedsättning, förstärkt brukarmedverkan samt initiera, genomföra och utveckla systematisk uppföljning. En nationell samordnare på SKL ansvarade under 2013-2015 för satsningens genomförande och ledde det nationella nätverk som bildades.

Satsningen genomfördes främst på läns-/ delregional nivå, utvecklingsledare anställdes för att samordna och genomföra olika insatser. Intentionen var att satsningen skulle pågå under minst fyra år för att bidra till ett långsiktigt utvecklingsarbete, men beslut ändrades vilket innebar att den nationella satsningen upphörde vid årsskiftet 2015/2016.

Forum Carpe har genom sparade medel kunnat arbeta vidare med evidensbaserad praktik (EBP) med samma övergripande inriktning och mål, som tidigare, under hela 2016.

# Rapport från Forum Carpe

Rapporten är skriven utifrån Sveriges kommuner och landstings (SKL) mall för rapportering av satsningen, de kursiva rubrikerna är ur mallen. De övriga rubrikerna är satta för att förenkla läsningen.

## Forum Carpe

Projekt Carpe startade som ett ESF-finansierat projekt 2009 och hade som mål att arbeta med verksamhets- och kompetensutveckling för medarbetare inom funktionshinderområdet. När projekt Carpe avslutades 2012 enades 24 kommuner i länet att man ville fortsätta satsa på området och Forum Carpe startades. Forum Carpe ägs av de deltagande kommunerna, i dagsläget av alla 26 kommuner i länet (25 kommuner och Stockholms stads 14 stadsdelsförvaltningar). Forum Carpe har en styrgrupp med representanter från nio kommuner. Ordförande och administrativt ansvariga är Stockholms stad. Parallellt med Forum Carpe bedrevs fram till sommaren 2014 ytterligare ett ESF-finansierat projekt, projekt Carpe 2. Projektets övergripande mål var att personer med funktionsnedsättning ska få stöd och service av medarbetare som har rätt kompetens för sina arbetsuppgifter och ett särskilt fokus och särskilda mål sattes upp kring lärande och vardagsutveckling.

2013 fick Forum Carpe i uppdrag av Kommunerna i Stockholms län (KSL) att arbeta med satsningen kring en evidensbaserad praktik (EBP) inom området stöd till personer med funktionsnedsättning och blev därmed en ny del av strukturen kring EBP i Stockholms län.

## Vad är evidensbaserad praktik?

Evidensbaserad praktik innebär en medveten användning av tre kunskapskällor. Tanken är att utifrån bästa tillgängliga kunskap, brukarens kunskap och erfarenhet och den professionelles expertis fatta beslut om lämpliga insatser. Ett evidensbaserat arbetssätt inkluderar en öppen redovisning av bedömningsgrunder, dokumentation och uppföljning av resultat. Ytterst handlar det om att öka möjligheten att erbjuda bästa möjliga stöd, genom ett medvetet, systematiskt och kunskapsbaserat arbete.

### 1. Vilka av de prioriterade utvecklingsområdena arbetar ni med under 2016?

Forum Carpe har under 2016 fortsatt arbetet med alla tre prioriterade områden i utvecklingsarbetet, det vill säga:

- Förstärkt delaktighet och inflytande för barn och unga med funktionsnedsättning.
- Förstärkt brukamedverkan
- Initiera, genomföra och utveckla systematisk uppföljning.

### 2. Vilka mål är uppsatta för de respektive utvecklingsområdena under 2016 och har de uppnåtts? Samt vilka aktiviteter har genomförts?

#### Mål och aktiviteter

Forum Carpe har fortsatt arbetet i enlighet med det som formulerades inför uppdraget 2013 och därav avser rapporten hela perioden. Det som formulerades var att utvecklingsarbetet skulle ske på ett gränsöverskridande sätt mellan både beställare och utförare och mellan huvudmän. En nulägesbeskrivning skulle göras som kunde ligga till grund för ett fortsatt utvecklingsarbete i Stockholms län och en målsättning handlade om ökad medvetenhet hos chefer och nyckelpersoner om vilken kunskap som behövs inom området. Ett antal aktiviteter var också formulerade för att nå målen kring de tre prioriterade områdena.

*Kring förstärkt delaktighet och inflytande för barn och unga med funktionsnedsättning var det följande:*

- Kartläggning av hur arbetet bedrivs i kommuner och stockholms läns landsting (SLL)
- Påbörja en kartläggning av vilken forskning och material som förekommer inom området
- Genomföra workshops och seminarier utifrån samverkan med Socialstyrelsen, Myndigheten för delaktighet (tidigare Handisam) och FoU Södertörn. Utgångspunkter är bl.a. Socialstyrelsens handböcker ”Stöd till barn och unga med funktionsnedsättning” och ”Stöd till barn och unga med funktionsnedsättning – Handbok för rättstillämpning och utförande av LSS insatser” genomföra workshops samt Handisams material ”Lyssna på oss” och FoU Södertörns rapport ”Barnperspektiv i LSS-akter. En aktgranskning”.
- Fortsätta samverkan med berörda organisationer och brukarorganisationer
- Genomföra kompetensutveckling
- Sprida goda exempel och lära av och med varandra

*Kring förstärkt brukarmedverkan var det följande:*

- Kartläggning av hur arbetet bedrivs i kommuner och SLL
- Påbörja en kartläggning av vilken forskning och material som förekommer inom området
- Följa FOU nu:s studie ”Barriärer till självständighet för personer med funktionsnedsättning” för att sprida den kunskap som kommer fram. Studien bytte senare namn till ”Självständighetens labyrint”.
- Genomföra workshops och seminarier med utgångspunkt i Socialstyrelsens vägledning för brukarmedverkan, ”Att ge ordet och ge plats” (Socialstyrelsen 2013).
- Ha en samverkan med Myndigheten för Delaktighet (tidigare Handisam) som både har kompetens inom området och uppdrag att arbeta med dessa frågor på en nationell nivå.
- Genomföra kompetensutveckling
- Sprida goda exempel och lära av och med varandra

*Kring området initiera, genomföra och utveckla systematisk uppföljning var det följande:*

- Genomföra en omvärldsanalys och en kartläggning av vad som pågår i Stockholms län gällande systematisk uppföljning och kvalitetssäkring inom socialtjänsten och där tillhörande arbete hälso- och sjukvård t.ex. habiliteringen.

Övergripande kan konstateras att arbetet gått i linje med de formulerade målen och aktiviteterna och är genomförda från satsningens start och fram till idag. Det regionala arbetet med kommunerna för att vara stöd i att närma sig en evidensbaserad praktik har utöver kompetensutvecklingsinsatser, skett i Forum Carpes organisatoriska grupper. Det finns en grupp bestående av representation från alla kommuner och stadsdelförvaltningar som kallas Carpe kommunansvariga, CKA. Ytterligare en sedan tidigare fungerande grupp består av kompetensombud, de är representanter från olika arbetsplatser i de deltagande kommunerna som har både chefens och kollegors förtroende och är intresserade av utvecklingsfrågor. Det som inte gjorts inom ramen för det regionala arbetet är en kartläggning av vilken forskning och material som förekommer på området delaktighet och inflytande för barn och unga med funktionsnedsättning samt brukarinflytande. Detta har dock varit en prioriterad fråga inom det nationella nätverket och den nationella samordningen att området stöd till personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till en nationell plats för forskning och material för utveckling inom området. Det har under året lanserats en egen flik för området funktionshinder på [www.kunskapsguiden.se](http://www.kunskapsguiden.se). Webbplatsen är utgiven av Socialstyrelsen i samverkan med bland annat SKL. En plattform för kunskapsstöd, material och webbutbildningar med syfte att samla bästa tillgängliga kunskap på området.

Nedan följer ett urval av aktiviteter som genomförts under tiden för satsningen för att främja en evidensbaserad praktik och urvalet är gjort för att ge en bild av olika former av aktiviteter kopplat till målen (föreläsningar, workshops, praktikerexempel och arbetsgrupper). Vidare redovisas olika aktörer som medverkat från praktiken, myndigheter, intresseorganisationer och forskning. I rapporten nämns inte alla praktiker från länets kommuner som medverkat men deras medverkan har varit en viktig faktor i satsningen på en evidensbaserad praktik. En sammanställning av alla genomförda kompetensutvecklingsinsatser under 2016 finns i slutet av rapporten.

## *Förstärkt delaktighet och inflytande för barn och unga med funktionsnedsättning*

### Bakgrund

Förstärkt delaktighet och inflytande för barn och unga med funktionsnedsättning är ett område där kompetensutveckling och dialog behövs för att leva upp till lagstiftning, nationella styrdokument och FN-konventionerna som handlar om barnets rättigheter. Det handlar om förstärkt delaktighet och inflytande för barn i hela processen från första mötet vid ansökan, utredning, till genomförande och uppföljning av en insats. I det nationella EBP-nätverket inom verksamhetsområdet stöd till personer med funktionsnedsättning har en arbetsgrupp bildats med fokus på barn och unga med funktionsnedsättning. En utvecklingsledare från Forum Carpe ingår i arbetsgruppen där den nationella dialogen har präglats av vikten av att synliggöra barn med funktionsnedsättning inom andra verksamhetsområden för att de ska få tillgång till rätt stöd och bemötande. Särskilt kan nämnas den nationella satsningen för att utveckla en evidensbaserad praktik i socialtjänsten inom den sociala barn- och ungdomsvården där det perspektivet saknas.

### Utvecklingsgrupp för handläggare

En utvecklingsgrupp för handläggare har bildats med syfte att arbeta med att förstärka och utveckla barn och ungas delaktighet och inflytande i samband med ansökan, utredning och uppföljning av insatser. Arbetet har skett med utgångspunkt från FN-konventioner och relevant lagstiftning som Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och Socialtjänstlag (2001:453) (SoL). Genom att fördjupa sig i området och utbyta erfarenheter med handläggare från andra kommuner i Stockholms län har idéer, verktyg, metoder/arbetssätt spridits både inom gruppen och även utåt vid större aktiviteter med syfte att det ska leda utvecklingsarbetet framåt kring barn- och ungas delaktighet och inflytande i den egna verksamheten.

Nyheter, kunskapsstöd och forskning har delats i gruppen. Det har även skett ett erfarenhetsutbyte med en annan region i landet, FOU Värmland, med Jennie Halldin som utvecklingsledare.

Utvecklingsgruppen har bland annat arbetat fram ett bildstöd som tydliggör handlägningsprocessen. Även olika exempel på hur brev kan formuleras till barn och ungdomar har delats. Detta material kommer att göras tillgängligt via webbplatsen:

[www.forumcarpe.se](http://www.forumcarpe.se)

### Urval av genomförda aktiviteter kopplat till området för barn och unga

Förstärkt delaktighet och inflytande för barn och unga med funktionsnedsättning - en dag för handläggare och chefer inom funktionshinderområdet

I samarbete med utvecklingsgruppen som beskrivs ovan har denna aktivitet skapats. Dagen inleddes med en genomgång av Agneta Widerståhl, barnombudsman i Stockholm stad, om FN-konventioner och lagstiftning som har betydelse för handläggare som möter barn. Agneta gav också en inblick i barnrättighetsutredningen och betänkandet (SOU 2016:19) som handlar om att barnkonventionen blir svensk lag.

Ann-Marie Stenhammar tog vid. Hon arbetar med utvecklingsprojekt och utbildar i frågor som gäller barns delaktighet, föreläste bland annat om betydelsen av att göra barn och unga delaktiga och få inflytande. Hon lyfte frågor som; Hur gör vi det möjligt? Vad kan man göra när barn och föräldrar tycker olika? Hur mäter vi delaktighet? Hur kan barn inkluderas i utvecklingsarbete och forskning som källa till kunskap?

Representanter från utvecklingsgruppen delade med sig av sitt arbete och gav goda exempel på hur man kan arbeta i praktiken för möjliggöra barn och ungas delaktighet och inflytande.

#### Workshop för LSS-handläggare/biståndshandläggare

Kunskap om ett arbetssätt för att närma sig en evidensbaserad praktik inom beställarsidan har spridits genom en workshop för handläggare. Kristina Engwall, docent och chef/forskningsledare på FoU Södertörn är författare till rapporten *"Barnperspektivet i LSS-akter. En aktgranskning"* (FoU Södertörn 2013). I samverkan med Kristina har workshops genomförts med utgångspunkt från hennes rapport. Aktiviteten inleddes med en introduktion om evidensbaserad praktik (EBP) och därefter arbete med granskning av LSS-akter kopplat till barnperspektivet och en efterföljande dialog. Workshopens syfte var att lära mer om hur det går att närma sig en evidensbaserad praktik, få reflektera över sin yrkesroll och att använda egen dokumentation i det systematiska förbättringsarbetet.

#### Föreläsning om barns rättigheter och barnens perspektiv

I samverkan med Myndigheten för delaktighet (MFD) genomfördes kompetensutveckling kring barns och ungas delaktighet. De gjorde en presentation av *"Barn äger"*<sup>1</sup> ett av deras uppdrag samt Shiers modell, en modell att använda i verksamheter för att mäta delaktighet på olika nivåer, som tas upp i skriften *"Lyssna på oss"*<sup>2</sup>. Under dagen deltog även praktiker från Lidingö stad för att beskriva hur de arbetar i praktiken med delaktighet och medbestämmande i korttidsverksamhet för barn och unga.

#### Workshop samtalsmatta

För att möjliggöra delaktighet och brukarinflytande för personer med kommunikationssvårigheter och/eller kognitiva funktionsnedsättningar, kan alternativ och kompletterande kommunikation behövas. En metod för det är samtalsmatta och aktiviteter har genomförts i samverkan med praktiker, från vårdbolaget Tiohundra. De beskrev hur de använder metoden och hur de arbetat med implementering. Aktiviteten innebar även en teoretisk genomgång av metoden och praktiska övningar och dialog.

---

<sup>1</sup> Ett regeringsuppdrag till Handisam (numer Myndigheten för delaktighet) att inhämta åsikter och erfarenheter från barn och unga med funktionsnedsättning som har många myndighetskontakter.

<sup>2</sup> Ett resultat av regeringsuppdrag till Handisam (numer Myndigheten för delaktighet) i samverkan med Handikappförbunden samt Barnombudsman runt metoder och strategier för barns delaktighet.

Det utsagda mellan barn och föräldrar i familjer där det finns barn med funktionsnedsättning

I anslutning till internationella barndagen genomfördes en aktivitet kopplat till barn och ungas delaktighet och inflytande i samverkan med Ann-Marie Stenhammar och Lena Nyblom Malmberg. De berättade om deras projekt ”*Det utsagda mellan barn och föräldrar*”<sup>3</sup> som syftar till att skapa förutsättningar för en öppen kommunikation mellan barn och föräldrar i familjer där det finns barn med funktionsnedsättning. Även syskonens perspektiv lyftes upp. Föreläsarna redogjorde också för metoder, modeller och verktyg för att underlätta samtal med barn. Aktiviteten skedde gränsöverskridande mellan beställare och utförare.

## Brukarmedverkan

### Bakgrund

I arbetet inom Forum Carpe och inom satsningen har sedan lång tid tillbaka samverkan med intresseorganisationer varit ett arbetssätt. Både som dialogpart och som aktör i olika aktiviteter då oftast medverkan skett av företrädare inom organisationerna. Under 2016 har flera personer med egen erfarenhet av stöd genom LSS eller SoL medverkat med att sprida kunskap i olika aktiviteter och några har också deltagit som kursdeltagare för att bli Vägledare i Delaktighetsmodellen. Personer med egen erfarenhet av stöd är en viktig kunskapskälla som möjliggör att nya perspektiv och erfarenheter synliggörs.

Kommunikativt och kognitivt stöd är ett kompetensutvecklingsområde som särskilt lyfts i kommunerna. För många personer är ett sådant stöd en förutsättning för delaktighet, självbestämmande och inflytande, vilket innebär att det också är en förutsättning för att möjliggöra en evidensbaserad praktik. Med detta som utgångspunkt har vi genom satsningen haft möjlighet att skapa storföreläsningar i ämnet på en översiktlig nivå och kortkurs på fördjupad nivå i samarbete med Stockholm Center för Kommunikativt och Kognitivt stöd (StoCKK). Dessa aktiviteter beskrivs nedan.

## Urval av genomförd kompetensutveckling kopplat till förstärkt brukarmedverkan

### Kommunikativt och kognitivt stöd

Föreläsning på grundläggande nivå om kommunikativt och kognitivt stöd med Åsa Wettborn arbetsterapeut och Johanna Lindström leg. logoped från StoCKK. Föreläsarna synliggör vilka svårigheter som kan uppkomma när det föreligger funktionsnedsättningar kopplade till den kognitiva- och/eller den kommunikativa förmågan. Under föreläsningen beskrivs vilka kognitiva och kommunikativa strategier och stöd som finns för att möta behoven. Exempel på hjälpmedel och anpassningar och hur personer med funktionsnedsättning kan göra för att få tillgång till stöd och hjälpmedel lyftes.

### Bilden som kommunikativt och kognitivt stöd

En tvådagars kurs om bilden som kommunikativt och kognitivt stöd på fördjupad nivå gavs av Elisabeth Lindström (leg.logoped) och Carola Klint Edlund (arbetsterapeut) vid StoCKK, där föreläsning varvades med grupparbete. Kursen innehöll en genom-

---

<sup>3</sup> Handikappförbundens projekt 2014 – 2017 finansierat av Allmänna arvsfonden och i samarbete med Rädde barnen, 1177Vårdguiden, Nationellt Kompetenscentrum för anhöriga samt Region Skåne

gång av bildteori, tillgång till bilder och produktion av bildstöd och vidare en hemuppgift att utföra mellan kurstillfällena för att skapa egna bildstöd för olika användningsområden. Vid kursens andra tillfälle redovisades hemuppgiften och kursdeltagarna fick möjlighet till dialog och lärande återkoppling kring svårigheter och framgångar.

### Delaktighetsmodellen

Under 2014 påbörjades inom ramen för satsningen arbetet kring Delaktighetsmodellen (DMO). En modell skapad av FoU Valfärd, Skåne och som implementerats över landet. Modellen beskriver ett arbetssätt som underlättar dialog mellan brukare och exempelvis personal för att stärka brukares inflytande.

Modellen omnämns bland annat i Socialstyrelsens vägledning för brukarinflytande *”Att ge ordet och ge plats”* (Socialstyrelsen, 2013) och i *”Delaktighet och inflytande i arbetet med genomförandeplaner Kunskapsstöd till verksamheter för personer med funktionsnedsättning”* (Socialstyrelsen, 2014).

Forum Carpe har sedan starten utbildat 72 Vägledare i Delaktighetsmodellen. Kurserna planeras fortsätta under 2017 dock i mindre omfattning jämfört med tiden för EBP-satsningen. Vägledarkurserna genomförs i par av projektledningen samt av några personer som är verksamma inom området i länet och som är utbildade kursledare av utbildarteamet från FoU Valfärd i Skåne.

Under 2015 genomfördes den första Vägledarkursen för personer som har någon insats beviljad enligt LSS eller SoL. Fyra personer från tre kommuner utbildade sig tillsammans med fyra redan utbildade Vägledare som är medarbetare. Kursen hölls av en kursledare ur projektledningen och en kursledare från Botkyrka kommun. Kursen skapades i samarbete med deltagarna och innebar ett lärande för både redan utbildade Vägledare och Kursledare. Våren 2016 utbildades ytterligare tre personer med egen funktionsnedsättning.

Att utbilda Vägledare som själva är stöd användare (brukare) har i uppföljningsstudien *”Delaktighetsmodellen – en väg mot empowerment”* (FoU Valfärd Skriftserie 2014:1) beskrivits som att personer med liknande levnadsförhållanden ger ett värdefullt inifrånperspektiv och kan fungera som förebilder genom att arbeta sida vid sida med medarbetare. De kurser som genomförts i Stockholms län bekräftar det Skåne beskrivit och att det också handlar om att i arbetet med Delaktighetsmodellen få in en kunskap man annars inte har tillgång till. Fler kurser som vänder sig till stöd användare/brukare kommer att erbjudas om efterfrågan i de 26 kommunerna visas.

Ett regionalt nätverk har skapats för medarbetare och stöd användare (brukare) som utbildat sig till Vägledare i modellen, likaså ett nationellt nätverk för de som är utbildade kursledare i landet. Under 2016 bildades även ett regionalt nätverk för utbildade kursledare i länet. Nätverken har som funktion att värna modellens grundpelare och erbjuda en dialog som kan utveckla det fortsatta arbetet.

Modellen är utvärderad i Skåne och den utvärderingen och modellen presenteras närmare i uppföljningsstudien ***Delaktighetsmodellen - en väg mot empowerment*** (FoU Valfärd Skriftserie 2014:1). För den som vill veta mer om modellen på ett lättillgängligt sätt finns också en informationsfilm genom länken: <http://ebp.kfsk.se/film-om-delaktighetsmodellen/>



## Förstärkt brukarmedverkan för alla

Delaktighetsmodellen är som sagt *ett* sätt att arbeta, men det är en modell som inte möter upp behov hos alla i målgruppen inom området stöd till personer med funktionsnedsättning. För personer på en tidig utvecklingsnivå, t ex grav intellektuell funktionsnedsättning (utvecklingsstörning) är modellen inte tillämpbar. Med detta som bakgrund har det varit viktigt att erbjuda aktiviteter och dialog även här. Gunnel Winlund<sup>4</sup> som har djupa kunskaper kring målgruppen har regelbundet hållit tredagarskurser för medarbetare med fokus på hur arbeta med delaktighet för personer på en tidig utvecklingsnivå.

## Delaktighetsveckan 2016

I mars genomfördes delaktighetsveckan för tredje året i rad, då fördjupat fokus sattes på delaktighetsfrågor. Syftet var kunskapsspridning, erfarenhetsutbyten och dialoger kopplat till satsningens prioriterade områden.

Veckan skedde i samverkan med intresseorganisationer, sakkunniga, praktik och forskning som ur olika perspektiv lyfte ämnen kring temat delaktighet, inflytande och brukarmedverkan. Aktiviteter som genomfördes under veckan var; ”*Ökat medbestämmande genom utbildning av gode män och förvaltare*”, med Linda Björk, projektledare med mångårig erfarenhet av arbete med personer med omfattande funktionsnedsättningar som presenterade projektet ”*Min mening*”. Därefter två presentationer med ett inifrånperspektiv av Marjo Engström utbildad informatör på Ågesta folkhögskola och Tove Lundin, ambassadör från Hjärnkoll. De pratade om vägar mot självständighet. Under veckan gavs en ”*Workshop för LSS-handläggare*” tillsammans med Kristina Engwall vid FoU Södertörn som handlade om barnperspektiv i en evidensbaserad praktik. Vidare presenterade Prima LSS, som vann Stockholms stads kvalitetsutmärkelse 2015, sitt arbete med ”*Brukaren i Fokus*”. En annan aktivitet tog upp ”*Hur skapa delaktighet för de personer med störst behov?*” med Heléne Albinsson från Täby daglig verksamhet som presenterade hur de med bland annat miljöanpassningar arbetat kring delaktighet för personer på en tidig utvecklingsnivå och med omfattande funktionsnedsättningar (grav utvecklingsstörning). Under veckan presenterade även Elisabeth Lauritzen och Emil Erdtman från FoU nu ”*Självständighetens labyrinth – vägval, hinder och öppningar*” från november 2015. Skriften utgår från intervjuer med 20 personer med psykiska, neuropsykiatriska och intellektuella funktionsnedsättningar i yrkesverksam ålder. Utöver presentationen innehöll förmiddagen reflektioner och fallbeskrivningar för ökad förståelse för vad som kan hindra respektive möjliggöra ökad självständighet.

Skriften finns att hämta på:

<http://founu.se/nyheter/761-nasta-steg-for-okad-sjalvstandighet>

Under veckan gavs även ”*En workshop i metoden samtalsmatta*”, från teori till praktik” i samarbete med Marianne Arnesen och Erica Nordholm från Vårdbolaget Tio-Hundra AB. Veckan avslutades med en föreläsningen av Ida Ida Kåhlin, leg. Arbetste-

---

<sup>4</sup> Gunnel Winlund psykolog inom Vuxenhabiliteringen i Växjö är specialist i handikapppsykologi och författare till boken ”Se mig! Hör mig! Förstå mig!”

rapeut, filosofie doktor och universitetslektor i arbetsterapi vid Linköpings universitet. Hon föreläste utifrån avhandlingen ”*Delaktighet (även) på äldre dar*”.

### Den enskildes inflytande över genomförandeplanen

Ett seminarium där hinder och möjligheter för delaktighet lyftes och hur den enskilde får inflytande över genomförandeplanen mot bakgrund av Socialstyrelsens kunskapsstöd ”*Delaktighet och inflytande i arbetet med genomförandeplaner*”. Ann-Marie Stenhammar, frilansande utredare och skribent i funktionshindersfrågor och Ulla Es-sén, utredare på Socialstyrelsen höll i seminariet. Frågor som belystes handlade om varför delaktighet är viktigt? Hur kan vi stötta den enskildes delaktighet? Hur kan vi tänka kring enskildas mål? Hur blir genomförandeplanen ett levande dokument som är meningsfullt för både den enskilde och för personal?

Socialstyrelsens kunskapsstöd riktar sig, i första hand, till utförarverksamheter men dialogen kring viktiga intentioner som delaktighet och inflytande är gränsöverskridande mellan beställare och utförare och seminariet erbjöds därför till båda målgrupperna och till de personer som arbetar verksamhetsövergripande. En fungerande process och samverkan mellan beställare och utförare utgör också grunden för att möjliggöra ökad delaktighet och inflytande för den enskilde.

## Systematisk uppföljning

### Bakgrund

I den inledande kartläggningen som genomfördes 2013 och i dialog med Forum Carpes organisatoriska grupper framgår att systematisk uppföljning är ett område där det råder mycket osäkerhet och där det är otydligt vilken kompetens som behövs. Mycket görs i kommunerna samtidigt som det i dialogerna ofta framträder en bild av att den röda tråden i organisationerna kring systematisk uppföljning saknas eller inte är helt tydlig. Det framträder också att det behövs en fördjupad dialog och kompetens kring vilka uppgifter som samlas in och hur dessa analyseras och varför. Utifrån detta har vi under 2016 satsat på en högskolekurs på 3 poäng, se nedan.

### Urval av genomförda aktiviteter kopplat till området systematisk uppföljning

Systematisk uppföljning i en evidensbaserad praktik, 3 högskolepoäng.

Under 2016 har Forum Carpe genom satsningen på en evidensbaserad praktik haft möjlighet att skapa en helt ny högskolekurs i samarbete med Ersta-Sköndal högskola. Kursen har som syfte att förmedla kunskap om en evidensbaserad praktik och om hur systematisk uppföljning kan planeras, genomföras och användas för att komma till nytta på ett sätt som främjar verksamhetsutveckling inom verksamhetsområdet stöd till personer med funktionsnedsättning. Kursansvarig, Kristina Engwall, docent och chef/forskningsledare FoU Södertörn. Utöver föreläsningar, där teori och praktiska uppgifter varvats, har kursen inneburit en arbetsplatsanknuten hemuppgift att göra efterkurstillfällena. Målgruppen för kursen var personer i varje kommun/ stadsdelsförvaltning som har till uppgift att arbeta med systematisk uppföljning på ett övergripande plan inom verksamhetsområdet stöd till personer med funktionsnedsättning. Kursplatser har erbjudits och fördelats till alla kommuner och stadsdelsförvaltningar.

### Nätverk för verksamhetsutvecklare

Nätverket innebär att verksamhetsutvecklare eller motsvarande funktion har ett forum för dialog och erfarenhetsutbyte kring systematiskt förbättringsarbete och evidensbaserad praktik. Ämnen som lyfts har handlat om ledningssystem för det systematiska kvalitetsarbetet, hur det går att följa upp, utvärdera och analysera insatsers resultat på ett systematiskt sätt för att använda i förbättringsarbetet. Andra teman som varit uppe för dialog och erfarenhetsutbyte har handlat om ”skydds och begränsningsåtgärder” och hur det går att arbeta evidensbaserad kring detta.

### Systematiskt förbättringsarbete att arbeta evidensbaserat i vardagen

En föreläsning kring systematiskt förbättringsarbete genomfördes i samarbete med praktiker från Vårdbolaget Tiohundra AB då Lena Karlsson Leksell beskrev hur de gått tillväga för att närma sig en evidensbaserad praktik. Hon redogjorde för vilka metoder de använt, hur de genomfört och implementerat det systematiska förbättringsarbetet i verksamheten. Aktivitetens målgrupp var i huvudsak chefer, verksamhetsplanerare och nyckelpersoner. Tid gavs även för dialog om hur mäta, åskådliggöra resultat, analysera och skapa lärande i den egna arbetsgruppen.

### *3. Finns det prioritering och egen permanent finansiering av detta verksamhetsområde i den regionala samverkans- och stödstrukturen?*

Forum Carpe finansieras av kommunerna i Stockholm län eftersom de ser ett värde i en samverkan och samordning i länet då funktionshinderområdet är förhållandevis litet i varje kommun och stadsdel samtidigt som det är ett mycket brett område.

Forum Carpe skapar och genomför kompetensutvecklingsinsatser i olika former utifrån kommunernas behov, t ex. föreläsningar, kortkurser och enstaka högskole- och gymnasiekurser. En annan del av uppdraget innebär att sprida goda exempel från verksamheter i länet kring exempelvis arbetssätt och metoder för att lära av och med varandra samt håller i nätverk. I uppdraget ingår även att synliggöra och omvärldsbevaka funktionshinderområdet genom samverkan med aktörer på nationell och regional nivå. Ny kunskap och nytt material får genom detta spridning i länet.

### *4. Finns det utvecklingsledare för verksamhetsområdet? I vilken omfattning? Har de fasta eller tillfälliga anställningar?*

#### *Om tillfälliga – hur långt sträcker de sig?*

Forum Carpes har en projektledning med tre projektledare och en kommunikatör på deltid. Genom satsningen på en evidensbaserad praktik har Forum Carpe kunnat utöka grundbemanningen med en tjänst.

### *5. Beskriv samverkan med andra utvecklingsarbeten av relevans för satsningen?*

Samverkan sker med det nationella kompetensrådet (NKR) som Carpe initierade under första projektiden. Det bildades utifrån ett nationellt behov av att gemensamt diskutera och arbeta kring för området viktiga frågor om kompetens ur olika perspektiv. Vård- och omsorgscollege är vårdorganisation (mer om NKR finns att läsa på [www.vo-college.se](http://www.vo-college.se)). Samverkan består i att de två nationella nätverken, NKR och

EBP, inom området stöd till personer med funktionsnedsättning håller sig uppdaterade om varandras områden för att samverka där nätverken möts i någon fråga och för att ta del av varandras utvecklingsarbeten.

Samverkan sker också i det regionala strategirådet som skapades under projekt Carpe. Samverkan sker med Länsstyrelsen, FoU-Södertörn, FOU nu, FOU Nordost, Habilitering & Hälsa (SLL) samt Kommunal kring gemensamma funktionshinderfrågor i länet.

Under tidigare Carpeprojekt skapades det nationella strategirådet med representanter från Socialstyrelsen, Myndigheten för delaktighet (MFD) (tidigare Handisam och delar av Hjälpmedelsinstitutet), Föreningen för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning (Riksförbundet FUB), Attention, Autism och Aspergerförbundet, Hjälpmedelsinstitutet (numera del av MFD), Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft samt Kommunal på riksnivå. I samband med att Carpeprojekten avslutats och det nationella strategirådet upplösts har samverkan fortsatt i olika konstellationer med de olika aktörerna på nationell nivå. Hur samverkan har sett ut har bestämts utifrån syfte och efterfrågan.

Forum Carpe har också en referensgrupp med berörda brukarorganisationer på länsnivå. Här sker samverkan och informationsutbyte. De som aktivt deltagit är; Riksförbundet FUB, Autism och Aspergerförbundet, Handikappförbunden (HSO), Personskadeförbundet (RTPS), Neuroförbundet, Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft och Attention.

I Stockholms län finns numera fyra FoU enheter som har tydligt ett uppdrag att arbeta med funktionshinderområdet. FoU Södertörn som verkar i de södra länsdelarna och FoU nu som verkar i de nordvästra samt FoUU inom Habilitering & Hälsa, under år 2015 har FoU Nordost tillkommit. Forum Carpe har, utöver samverkan i det regionala strategirådet, ett nära upparbetat samarbete med FoU Södertörn. Regelbundna träffar genomförs 2-3 gånger per år då hela projektledningen och samtliga forskningsledare från FoU Södertörn träffas för att informera och diskutera aktuella arbeten inom verksamheterna och planera samverkan. Även FoU nu och Forum Carpe har regelbunden kontakt och utbyter kunskap och erfarenheter, ett av deras projekt som Forum Carpe följt handlar om hinder och möjligheter till självständighet för personer med funktionsnedsättning. Rapporten blev klar i november 2015 "*Självständighetens labyrint - vägval, hinder och öppningar*". I samband med release och presentation av rapporten hölls en workshop där två projektledare från Forum Carpe deltog. Syftet med workshopen var att hitta vilka områden som är mest prioriterade att gå vidare med.

Utifrån tidigare och pågående arbete har Forum Carpe ett upparbetat samarbete med Habilitering & Hälsa i Stockholms län. Habilitering & Hälsa har under flera år aktivt genomfört kompetensutveckling åt Forum Carpe och träffar sker regelbundet för att utbyta information, erfarenheter samt planera kommande kompetensutveckling.

## *6. Hur stor del av kommunerna i ert län/region har deltagit i utvecklingsarbetet? Har hälso- och sjukvården varit med? Har andra aktörer medverkat, exempelvis skola eller privata utförare. Beskriv hur.*

Alla kommuner har haft möjlighet att delta i utvecklingsarbetet, både när det gäller att ta del av konkreta kompetensutvecklingsinsatser men även i dialogen och planeringen. Dialogen möjliggörs genom sedan tidigare fungerande grupper i Forum Carpe med representation från alla kommuner. Genom Forum Carpes befintliga grupper och nätverk, möjliggörs att alla kommuner har möjlighet att vara delaktiga och vara en del av utvecklingen mot en evidensbaserad praktik. Hur kommunerna valt att delta i dialog och aktiviteter har sett olika ut. Under 2016 har 25 av 26 kommuner i länet deltagit i kompetensutvecklingsinsatser i någon form, och 13 av 14 stadsdelsförvaltningar i Stockholms stad.

Under året har antal deltagare i kompetensutvecklingsinsatser varit totalt 826 personer på 5067 timmar. Av dessa har 96 deltagare kommit från enskild regi, 78 deltagare chef på någon nivå, 73 handläggare, 46 verksamhetsutvecklare eller liknande, 26 fysioterapeuter/arbetsterapeuter, 9 sjuksköterskor och 576 deltagare medarbetare.

Av de 826 kom 500 deltagare från verksamhetsområdet boende, 166 från daglig verksamhet, 9 från personlig assistans, 35 från HSL-organisationerna och övriga från myndighetsutövning eller övergripande nivå.

Dessa siffror kan placeras in i siffrorna över deltagande i Forum Carpe aktiviteter totalt kring både grunduppdrag och satsingen kring en evidensbaserad praktik då dessa tangerar varandra. Totalt har 3770 individer deltagit i 42 218 timmars kompetensutveckling på olika nivåer och i olika former.

## *7. Beskriv kort era eventuella planer för det framtida regionala stödet för utveckling inom verksamhetsområdet stöd till personer med funktionsnedsättning.*

Som ett resultat av att Forum Carpe, en redan befintlig struktur i länet, valdes för satsningen på en evidensbaserad praktik fanns möjlighet att tänka mer långsiktigt. Forum Carpe är en långsiktig struktur, i den bemärkelsen att så länge kommunerna i länet ser värdet i samverkan och väljer att fortsätta vara en del av Forum Carpe, möjliggörs fortsatt arbete med kompetens- och verksamhetsutveckling i länet. Det fortsatta arbetet sker dock med andra ekonomiska förutsättningar än under tiden för satsningen, vilket innebär att det behöver göras prioriteringar utifrån kommunernas behov kring kompetens- och verksamhetsutveckling gällande verksamhetsområdet stöd till personer med funktionsnedsättning. Forum Carpes projektledning har påbörjat ett arbete tillsammans med Forum Carpes styrgrupp kring detta och genomför en webbenkät i länet för att kartlägga kommunernas prioriteringar. Arbetet ska vara klart i samband med att den nya verksamhetsåret som för Forum Carpes del börjar den 1 april 2017.

## 8. Övrigt ni vill berätta för SKL om satsningen på detta verksamhetsområde.

I rapporten *”Utvärdering av nationell satsning på utveckling av EBP- verksamhetsområde- funktionshinder”* lyfter författarna Eriksson och Karlssons att området i många avseende är underfokuserat och förtjänar fortsatt uppmärksamhet och stöd från nationellt håll. En annan av deras slutsatser handlar om att begreppen behöver redas ut och ställer frågan om en evidensbaserad verksamhet i dess fullständiga mening är en rimlig målsättning inom detta området?

Forum Carpes (och de övriga länens) arbete med satsningen har befunnit sig i den här övergripande kontexten och med vetskapen om att det är ett arbete som behöver göras över tid och betraktas långsiktigt.

Det är ändå tydligt att satsningen varit betydelsefull och bidragit till att sprida kunskap om Evidensbaserad praktik och möjliggjort ett angeläget utvecklingsarbete inom de tre prioriterade områdena för ökad kvalitet inom verksamhetsområdet.

# Sammanställning av genomförda kompetensutvecklingsinsatser 2016

## Vägledarkurs i Delaktighetsmodellen

12 januari, 26 januari, 9 februari, 23 februari kl.9.00–12.00

Modellen bygger på dialogsamtal mellan brukare och medarbetare kring önskade teman och frågor med syfte att öka brukarinflytandet. Kursen innebär teoretisk kunskap i kombination med praktisk övning av modellen som sker mellan kurstillfällena.Handledning ges under kursen. Kursledare: Mia Grauers och Sofia Göransson

## Delaktighet & inflytande

4 februari kl. 09.00-12.00

Södertälje kommun presenterar projekt och metoder för ökad delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättningar. De kommer bland annat berätta om deras projekt kring genomförandeplaner och ge brukarnära exempel. Det blir ett forum för dialog mellan kollegor och över kommungränser.

## Delaktighetsmodellen, informationsträff

11 februari kl. 09.00-11.00

Informationsträff för de chefer, verksamhetsutvecklare eller nyckelpersoner som är intresserade av att veta mer om Delaktighetsmodellen för att eventuellt utbilda Vägledare. Föreläsare: Anna Ohlsén och Mia Grauers

## Vägledarkurs i Delaktighetsmodellen för personer som har egen erfarenhet av att ta emot stöd s. k Brukarvägledarkurs.

22 februari, 11 mars, 6 april, 22 april och 25 maj kl. 10.00-12.00

Brukarna utbildar sig i par tillsammans med redan utbildade vägledare. Modellen bygger på dialogsamtal mellan brukare och medarbetare kring önskade teman och frågor med syfte att öka brukarinflytandet. Kursen innebär teoretisk kunskap i kombination med praktisk övning av modellen som sker mellan kurstillfällena. Handledning ges under kursen. Kursledare: Anna Ohlsén och Anna Thomsson

## Barns och ungas delaktighet

– en halvdag där barns och ungas rättigheter och perspektiv står i fokus

26 februari kl. 09.00-12.00

Barnperspektivet och barns delaktighet belyses utifrån teori och praktik. Föreläsare: Ann-Marie Stenhammar, arbetar med utvecklingsprojekt och utbildar i frågor som gäller barns delaktighet

## **Vägledarkurs i Delaktighetsmodellen**

10 mars, 5 april, 21 april, 4 maj kl. 9.00–12.00

Modellen bygger på dialogsamtal mellan brukare och medarbetare kring önskade teman och frågor med syfte att öka brukarinflytandet. Kursen innebär teoretisk kunskap i kombination med praktisk övning av modellen som sker mellan kurstillfällena.Handledning ges under kursen. Kursledare: Ingela Nilsson och Liselotte Lindberg

## **Utvecklingsstörning på B-nivå**

### **– Identitet och delaktighet**

11 mars kl. 09.00-16.00

En fördjupningsdag om begåvning, sårbarhet och identitet hos personer med utvecklingsstörning på B-nivå (måttlig utvecklingsstörning). Vilka konsekvenser får den kunskapen för vårt bemötande? Hur kan vi öka dessa personers delaktighet?

Föreläsare: Lena Fager, psykolog och psykoterapeut inom Habilitering och Hälsa

---

## ***Delaktighetsveckan***

### **Ökat medbestämmande genom utbildning av gode män och förvaltare**

14 mars kl. 09.00-12.00

Linda Björk, projektledare med mångårig erfarenhet av arbete med personer med omfattande funktionsnedsättningar presenterar projektet "Min mening".

### **Vägar mot självständighet**

14 mars kl. 13.00-16.00

Två presentationer med inifrånperspektiv av Marjo Engström, utbildad informatör på Ågesta folkhögskola och Tove Lundin, ambassadör från Hjärnkoll.

### **Workshop för LSS-handläggare och biståndshandläggare**

15 mars kl. 09.00-12.00

Kristina Engwall, FoU Södertörn, om barnperspektiv i en evidensbaserad praktik.

### **Brukaren i Fokus**

16 mars kl. 09.00-12.00

June Jansson, Niklas Söderlund och Tobias Skog Tiertz från Prima LSS som vann Stockholms stads kvalitetsutmärkelse 2015 presenterar sitt arbete.



## **Hur skapa delaktighet för de med störst behov?**

16 mars kl. 13.00-16.00

Heléne Albinsson från Täby DV presenterar hur de med bland annat miljöanpassningar arbetat kring delaktighet för personer på en tidig utvecklingsnivå och med omfattande funktionsnedsättningar (grav utvecklingsstörning).

## **Självständighetens labyrint – vägval, hinder och öppningar**

17 mars kl. 09.00-12.00

Elisabeth Lauritzen och Emil Erdtman från FoU nu presenterar arbetet bakom skriften "Självständighetens labyrint" från november 2015. Den utgår från intervjuer med 20 personer i vuxen ålder med funktionsnedsättning. Under förmiddagen blir det även tillfälle för dialog och egen reflektion kring vad som hindrar respektive möjliggör självständighet.

## **Workshop – samtalsmatta från teori till praktik**

17 mars kl. 13.00-16.00

Marianne Arnesen och Erica Nordholm från Vårdbolaget TioHundra AB presenterar hur de arbetar med samtalsmatta, användningsområden och tips för implementering och avslutar med praktiska övningar i metoden.

## **Delaktig (även) på äldre dar**

18 mars kl. 09.00-16.00

Ida Kåhlin, leg. Arbetsterapeut, filosofie doktor och universitetslektor i arbetsterapi vid Linköpings universitet föreläser utifrån avhandlingen "Delaktighet (även) på äldre dar.

## **Grav utvecklingsstörning & delaktighet -Fördjupningskurs**

15 april, 3 maj, 20 maj kl. 09-16.00

En 3-dagars kurs i seminarieform där arbetsplatsanknutna uppgifter att jobba med mellan träffarna kommer att ligga till grund för erfarenhetsutbyte, diskussioner och handledning av föreläsare. Kursen kräver grundläggande kunskaper om grav utvecklingsstörning.

Föreläsare: Gunnel Winlund, Psykolog inom Vuxenhabilitering, specialist i handikappspsykologi och författare till boken "Se mig! Hör mig! Förstå mig!"

.....  
**Regional nätverksträff för Vägledare i Delaktighetsmodellen**

20 april kl.13.00-16.00

En nätverksträff för de som utbildats till Vägledare i Delaktighetsmodellen i länet. Vägledare i Delaktighetsmodellen från Botkyrka kommun och Haninge kommun medverkar vid denna träff och berättar om utbildandet av Vägledare som själva är stöd användare (brukare). Dialog och erfarenhetsutbyte över kommungränser. Medverkande: Pao, Vägledare i Delaktighetsmodellen, Botkyrka kommun  
Marjo Engström, Vägledare i Delaktighetsmodellen, Haninge kommun  
Malin Makboul och Anna Ohlsén, utbildare i Delaktighetsmodellen, Forum Carpe

### **Utvecklingsstörning på C-nivå - Identitet och delaktighet**

18 maj kl. 09.00-16.00

En fördjupningsdag om begåvning, sårbarhet och identitet hos personer med utvecklingsstörning på C-nivå (lindrig utvecklingsstörning). Vilka konsekvenser får den kunskapen för vårt bemötande? Hur kan vi öka dessa personers delaktighet?  
Föreläsare: Lena Fager, psykolog och psykoterapeut inom Habilitering och hälsa

### **Barns och ungas delaktighet i mötet med handläggaren**

19 maj kl. 09.00-12.00

LSS-handläggare från Norrmalm Stadsdelsförvaltning, som även ingår i Forum Carpes utvecklingsgrupp med handläggare, berättar om hur de arbetar med barn och ungas delaktighet vid ansökan, utredning och uppföljning. Dialog med handläggare mellan kommuner och stadsdelsförvaltningar. Föreläsare: Paula Koski och Malin Thomelius

### **Delaktighetsmodellen, informationsträff**

26 maj kl. 13.00-15.00

Informationsträff för de chefer, verksamhetsutvecklare eller nyckelpersoner som är intresserade av att veta mer om Delaktighetsmodellen för att eventuellt utbilda Vägledare. Föreläsare: Anna Ohlsén

### **Delaktighetsmodellen, informationsträff**

7 september kl. 14.00-16.00

Informationsträff för de chefer, verksamhetsutvecklare eller nyckelpersoner som är intresserade av att veta mer om Delaktighetsmodellen för att eventuellt utbilda Vägledare. Föreläsare: Anna Ohlsén

### **Lärande och vardagsutveckling**

21 september kl. 9.30-15.00.

Föreläsning och dialog för Forum Carpes kompetensombud, CKA (Carpe kommun ansvarig) och verksamhetschefer kring frågor som: - Vad innebär en lärande och utvecklingsinriktad verksamhet? -Hur tar vi tillvara kompetensutveckling för att den ska komma brukare tillgodo? -Hur förankrar vi lärande och vardagsutveckling i våra verksamheter?- Hur vidmakthåller vi den över tid? - Vad innebär det att arbeta i en evidensbaserad/kunskapsbaserad organisation?

Föreläsare: Per-Erik Ellström, professor i pedagogik vid Linköpings universitet och är också knuten till Helix - ett flervetenskapligt centrum vid samma universitet. Hans forskning rör frågor om utbildning och lärande i arbetslivet, ledarskap samt förändrings- och utvecklingsarbete inom olika typer av organisationer.

### **Systematisk uppföljning, 3 högskolepoäng**

Kursomgång 1, 4 oktober och 18 oktober kl. 9.00-16.00

Kursomgång 2, 25 oktober och 8 november kl. 9.00-16.00

Utbildningen syftar till att förmedla kunskap om en evidensbaserad praktik och om hur systematisk uppföljning kan planeras, genomföras och användas för att komma till nytta på ett sätt som främjar verksamhetsutveckling inom funktionshinderområdet

### **Vägledarkurs i Delaktighetsmodellen**

6 oktober, 28 oktober, 17 november, 8 december kl.9.00-12.00

Modellen bygger på dialogsamtal mellan brukare och medarbetare kring önskade teman och frågor med syfte att öka brukarinflytandet. Kursen innebär teoretisk kunskap i kombination med praktisk övning av modellen som sker mellan kurstillfällena.Handledning ges under kursen. Kursledare: Liselotte Lindberg & Stefan Friman

### **Grav utvecklingsstörning & delaktighet -Fördjupningskurs**

17 oktober, 27 oktober, 11 november kl. 09-16.00

En 3-dagars kurs i seminarieform där arbetsplatsanknutna uppgifter att jobba med mellan träffarna kommer att ligga till grund för erfarenhetsutbyte, diskussioner och handledning av föreläsare. Kursen kräver grundläggande kunskaper om grav utvecklingsstörning. Föreläsare: Gunnel Winlund, Psykolog inom Vuxenhabilitering, specialist i handikappspsykologi och författare till boken "Se mig! Hör mig! Förstå mig!"

### **Bemötande vid utmanande beteende & lågaffektivt bemötande**

18 oktober, 28 oktober kl. 09.00-16.00

För att kunna erbjuda hög kvalitet är det helt centralt att all personal arbetar evidensbaserat, har god funktionsnedsättningskunskap, en gemensam bemötandedemodell och kunskap i tillämpad beteendeanalys. Föreläsare: George Rein, leg. Psykolog med KBT-inriktning

### **Delaktig (även) på äldre dar**

24 oktober kl. 09.00-16.00

Ida Ida Kåhlin, leg. Arbetsterapeut, filosofie doktor och universitetslektor i arbetsterapi vid Linköpings universitet föreläser utifrån avhandlingen "Delaktighet (även) på äldre dar.

### **Utvecklingsstörning på B-nivå – Identitet och delaktighet**

26 oktober kl. 09.00-16.00

En fördjupningsdag om begåvning, sårbarhet och identitet hos personer med utvecklingsstörning på B-nivå (måttlig utvecklingsstörning). Vilka konsekvenser får den kunskapen för vårt bemötande? Hur kan vi öka dessa personers delaktighet? Föreläsare: Lena Fager, psykolog och psykoterapeut inom Habilitering och Hälsa.

### **Bilden som kommunikativt och kognitivt stöd**

14 november, 2 december kl. 9:00-16:00

En tvådagars kurs om bilden som kommunikativt och kognitivt stöd. Ett stöd som för många personer är en förutsättning för delaktighet, självbestämmande och inflytande. Kursen innebär teoretiska avsnitt, dialog och en hemuppgift mellan kurstillfällena. Föreläsare: Elisabet Lindström (leg.logoped) och Carola Klint Edlund (arbetsterapeut) vid StoCKK (Stockholm Center för Kommunikativt och Kognitivt stöd)

### **Kommunikativt och kognitivt stöd**

21 november kl 13.00-16.00

En eftermiddag kring grunderna om kommunikativt och kognitivt stöd som för många personer är en förutsättning för delaktighet och inflytande. Föreläsare: Åsa Wettborn, arbetsterapeut och Johanna Lindström leg. logoped från STOCKK (Stockholm Center för Kommunikativt och Kognitivt stöd)

### **Förstärkt delaktighet och inflytande för barn & unga med funktionsnedsättning**

Tid: 22 november kl. 09.00-16.00

En dag för handläggare och chefer inom funktionshinderområdet kring FN-konventioner och lagstiftning, barnrättighetsutredningen och betydelsen av att göra barn och unga delaktiga och få inflytande. Under dagen ges möjlighet till dialog och konkreta tips på hur arbeta i praktiken.

Medverkande:

Agneta Widerståhl, Barnombudsman i Stockholm Stad  
Ann-Marie Stenhammar, arbetar med utvecklingsprojekt och utbildar i frågor som gäller barns delaktighet, Representanter från Forum Carpes utvecklingsgrupp med handläggare

### **Utvecklingsstörning på C-nivå - Identitet och delaktighet**

23 november kl. 09.00-16.00

En fördjupningsdag om begåvning, sårbarhet och identitet hos personer med utvecklingsstörning på C-nivå (lindrig utvecklingsstörning). Vilka konsekvenser får den kunskapen för vårt bemötande? Hur kan vi öka dessa personers delaktighet?

Föreläsare: Lena Fager, psykolog och psykoterapeut inom Habilitering och hälsa

### **Fokus på Empowerment och inflytande**

25 november kl 09.00-16.00

Temadag kring hur vi kan inkludera brukare som källa till kunskap vid verksamhetsutveckling.

Exempel på hur kommunikativt och kognitivt stöd kan möjliggöra inkludering.

Föreningen Kraftkällas perspektiv på begreppet empowerment som de har arbetat fram tillsammans med Magnus Tideman och Ove Svensson från Halmstad högskola.

Medverkande: Pia Käcker, fil. doktor i handikappvetenskap

Handledare och deltagare från föreningen Kraftkälla

Sigtuna kommun berättar om sitt arbete med implementering av Delaktighetsmodellen inom socialpsykiatri.

Upplands Bro berättar hur de arbetat med utformning och planering av ny gruppobostad med hjälp av personer med egen funktionsnedsättning.

### **Etik, bemötande & förhållningssätt**

2 december kl. 09.00-16.00

För att kunna erbjuda insatser av hög kvalitet är det viktigt att all personal har ett etiskt förhållningssätt och en gemensam syn på vad ett gott bemötande och ett professionellt förhållningssätt innebär. Under denna dag diskuteras bemötande, professionella samtal samt metoder och arbetsätt för att stärka värdegrunden. Föreläsare: Anna Gilbe, konsult och handledare inom individ-, grupp och ledarutveckling

**Regional nätverksträff för Vägledare & chefer som arbetar med Delaktighetsmodellen**

5 december kl. 09.00-12.00

Till denna nätverksträff har vi bjudit in Regionförbundet Uppsala län som berättar: hur de arbetar med Delaktighetsmodellen, hur man kan använda principerna i DMO i möten med ex. politiker och hur de samverkat med projektet "Med delaktighet i sikte" Medverkande: Kristina Bromark, utvecklingsledare i Uppsala län Agneta Schelén, kund- och DMO samordnare i Uppsala kommun Christopher Lundgren, arbetar på daglig verksamhet i Uppsala och skriver för en tidning som heter Snabelposten

### **Vägledarkurs i Delaktighetsmodellen**

12 december, 13 januari, 1 februari samt 17 februari 2017 kl.9.00-12.00

Modellen bygger på dialogsamtal mellan brukare och medarbetare kring önskade teman och frågor med syfte att öka brukarinflytandet. Kursen innebär teoretisk kunskap i kombination med praktisk övning av modellen som sker mellan kurstillfällena.Handledning ges under kursen.

Kursledare: Anna Ohlsén & Sanna Ekström

### **Professionellt medberoende**

14 december kl. 09.00-16.00

Temadag som diskuterar begreppet utifrån olika perspektiv och frågeställningar: Hur uppstod det och hur kan det ta sig i uttryck? Hur kan ett professionellt medberoende vändas till ett mer konstruktivt förhållningssätt?

Några teorier och förklaringsmodeller presenteras som kan vara till hjälp för att förstå ett professionellt medberoende. Föreläsare: Magnus Carlsson, arbetar inom kriminalvården på Österåkeranstalten

### **Bilden som kommunikativt och kognitivt stöd**

15 december, 26 januari 2017 kl. 09:00-16:00

En tvådagars kurs om bilden som kommunikativt och kognitivt stöd. Ett stöd som för många personer är en förutsättning för delaktighet, självbestämmande och inflytande. Kursen innehåller teoretiska avsnitt, dialog och en hemuppgift mellan kurstillfällena.

Föreläsare: Elisabet Lindström ( leg.logoped) och Carola Klint Edlund (arbetsterapeut) vid StoCKK (Stockholm Center för Kommunikativt och Kognitivt stöd)



**Regionalt utvecklingsarbete funktionsnedsättning 2016 (kap 5.1 i 2016 överenskommelse EBP)**

<b>Intäkter</b>		<b>2016</b>
Stimulansmedel		<b>2 431 926,41</b>
<b>Summa</b>		<b>2 431 926,41</b>
<b>Kostnader</b>		<b>2016</b>
Personalkostnader		<b>1 010 117,80</b>
Aktiviteter (inkl. lokaler, seminarier, konf., utb., resor, logi)		<b>968 611,69</b>
Administration		<b>19 804,12</b>
Externa konsulter		
Utvärdering		
Övrigt		<b>2 904,00</b>
<b>Summa</b>		<b>2 001 437,61</b>
<b>Utgående saldo 2016</b>		<b>430 488,80</b>



## Referenser:

Eriksson, Bengt och Karlsson, Per-Åke *”Utvärdering av nationell satsning på utveckling av EBP- verksamhetsområde- funktionshinder 2016*

-Stöd till en evidensbaserad praktik för god kvalitet inom Socialtjänsten, januari 2015 *Överenskommelse för år 2015 mellan staten och Sveriges kommuner och landsting*

<http://skl.se/download/18.5b06742214b3091389c2e580/1423117384184/%C3%96K%2B2015%2B%2BSt%C3%B6d%2Btill%2Ben%2Bevidensbaserad%2Bpraktik%2Bf%C3%B6r%2Bgod%2Bkvalitet%2Binom%2Bsocialtj%C3%A4nsten.pdf>

-Kunskapsguiden *För dig som arbetar med hälsa, vård och omsorg*

<http://www.kunskapsguiden.se/Sidor/start.aspx>

-Stärkt skydd för barn och unga – handlingsplan för den sociala barn och ungdomsvården

[http://skl.se/download/18.5960168f14f976a81873dad1/1442313646784/150825\\_Handlingsplan+Slutversion.pdf](http://skl.se/download/18.5960168f14f976a81873dad1/1442313646784/150825_Handlingsplan+Slutversion.pdf)

-Att ge ordet och ge plats - Vägledning om brukarinflytande inom socialtjänst, psykiatri och missbruks- och beroendevård, Socialstyrelsen, 2013

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19065/2013-5-5.pdf>

-Delaktighet och inflytande i arbetet med genomförandeplaner -Kunskapsstöd till verksamheter för personer med funktionsnedsättning, Socialstyrelsen, 2014

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19531/2014-10-6.pdf>

-Delaktighetsmodellen – en väg mot empowerment, Uppföljningsstudie av erfarenheter från Skåne, FoU Välfärd Skriftserie 2014:1

<http://kfsk.se/socialtjanst/wp-content/uploads/sites/4/2015/03/Skriftserie-2014-webb.pdf>

-Det utsagda mellan barn och föräldrar

<http://detoutsagda.se/>

-Barnperspektivet i LSS-akter – En aktgranskning.

<http://fou-sodertorn.se/rapporter/barnperspektiv-i-lss-akter-en-aktgranskning>

-Webbkartläggning Primärvård Delaktighet, inflytande och samverkan, 2014

<http://forumcarpe.se/carpe-%20evidensbaserad%20praktik/Webbkartl%C3%A4ggning%20Prima%CC%88rva%CC%8Ard%20Delaktighet%20inflytande%20och%20samverkan%20Forum%20Carpe%202015.pdf>

-Stöd till barn och unga med funktionsnedsättning. Handbok för rättstillämpning vid handläggning och utförande av LSS-insatser, Socialstyrelsen, 2014

<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2014/2014-1-23>

© Forum Carpe 2016  
Text: Ingela Nilsson, Utvecklingsledare